

MODERNLİK ve GELENEKÇİLİK İKİLEMİNDE TÜRKİYE'DE KAMU DİPLOMASİSİ ve ÜLKE KİMLİĞİ

Gözde KURT

İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İstanbul, Türkiye
gozdekurt@gmail.com

ABSTRACT

With the globalization, our perceptions about the other countries have started to diversify and underwent a change. By the fast circulation of people, intellectual commodities, products and information in the world, countries stand out with their identities too. In the world of today, where countries are more visible and attainable, we see that countries behave as persons who try to express themselves to others. At this point, what should Turkey do which is a Western country according to the East, and an Easterner according to the West that has aims to open up itself to the world? Is communication with the other countries and its people by keeping the local elements and characteristics a better communication strategy or should it underline its Western identity? According to Huntington, Turkey is one of the “lonely” countries in the world. This means that it does not belong to any big culture. The dilemma of Turkey which is a country between globalisation and localization in the international arena will be analyzed according to the two main questions asked above by discussing concepts of modernity and traditionism.

Keywords: Globalization, Localization, Identity of Countries, Communication Strategy of Countries, Occidentalization, Orientalism.

*“Bugünün küresel kültürünün temel özelliği aynılık ve farklılığın kendilerini güçlendirmek için karşılıklı olarak birbirlerinin unsurlarını yok etme siyaseti ve böylece Aydınlanma'nın ikiz fikirleri olan muzaffer evrensel ve esnek yereli başarılı bir şekilde kendilerinin taşıdığını ilan etmeleridir.”
(Appadurai'dan aktaran Keyman, 2000:227).*

GİRİŞ

Küreselleşmeyle birlikte, diğer ülkelerle ilgili algılarımız çeşitlenmeye ve farklılaşmaya başlamıştır. İnsanların, düşünsel ürünlerin, metaların, bilginin ve yaşam tarzlarının dünyada son derece hızlı bir şekilde dolaşıma girmesiyle, ülke kimlikleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Ülkelerin çok daha görünür ve ulaşılabilir olduğu günümüzde, ülkelerin kendini tıpkı birer birey gibi diğerlerine ifade etme ihtiyacıyla hareket ettiğini görüyoruz. Bu noktada tüm dünyaya açılmak isteyen ve “Doğuya göre Batılı, Batıya göre Doğulu” olan Türkiye nasıl bir yol izlemelidir? Türkiye'nin, yerel unsurlarına daha çok sahip çıkıp, kendine has özelliklerine vurgu yaparak diğer ülkeler ile iletişime geçmesi mi daha doğru bir iletişim stratejisi olur, yoksa Türkiye Batılı kimliğini mi ön plana çıkarmalıdır?

Huntington'a göre; Türkiye “yalnız” ülkeler kategorisinde olan bir ülkedir, yani herhangi bir büyük kültüre ait değildir. Bu çalışmada, küreselleşen dünyada, kamu diplomasisi uygulamalarında Batılı ve yerel kimliği arasında kalan Türkiye'nin bu ikilemi modernlik ve gelenekçilik kavramları çerçevesinde yukarıda sorulan iki temel sorudan yola çıkılarak analiz edilecek ve söz konusu durum irdelenmeye çalışılacaktır.

KÜRESELLEŞME ve ÜLKE KİMLİĞİ

“Evrensel normlar da buna dahil olmak üzere, evrensel hakikatlerin ileri sürülmesi, bir ‘üst anlatı’ veya ‘hakim anlatıdır’ (yani, global bir anlatıdır) ve bu anlatı, sadece, dünya-sisteminde gücü elinde bulunduran grupların ideolojisini yansıtır ve dolayısıyla da bu anlatının herhangi bir epistemolojik geçerliği yoktur. Öne sürülen çeşitli evrensel hakikatlerin, aslında tikelci ideolojiler olduğunu düşüncesine oldukça sıcak yaklaşıyorum.” (Wallerstein, 2003:188).

21. Yüzyıl ülkeleri küreselleşme ile birlikte dünya sahnesinde çok daha fazla göz önündedir. Birleşmiş Milletler’e üye olan 192 ülkenin her biri farklı kimliklere sahiptir ve bu ülkeler arasındaki etkileşim her geçen gün artmakta ve çok boyutlu ilişkilere dönüşmektedir. Paul Virilio’nun iddia ettiği gibi “Fukuyama’nın tarihin sonunu ilan etmesi çok kaba ve çiğ görünürken, coğrafyanın sonundan büyük bir güvenle bahsedebileceğini iddia etmek son derece mümkün görünmektedir.” (Virilio’dan aktaran Bauman, 2006:19-20). Ülkelerin birçoğu diğer ülkeler ile işbirliği içine girmek, ticari hacimlerini yükseltmek, kültürel ilişkilerini yoğunlaştırmak, bilgi ve teknoloji transferini artırmak için diğer ülkelerle iş birliği içindeyken, günümüzde kendini dünyaya kapatmış olan ülke sayısı oldukça azdır. Makro ve mikro ölçekte ülkeler küreselleşmeden kendilerine düşen payı almak istemektedir. Bugünün dünyasında ülkeler birbirine çok daha yakındır ve bunun doğal bir sonucu olarak global kültürün her ülkeye ve dolayısıyla her eve sızmasıyla birlikte, bu durum kimi ülkelerin kendilerini dünyaya açma sürecinde lehine kimilerinin aleyhine olmaktadır. Ülke markasının en önemli ayaklarından biri olan kültür, küreselleşmeyle birlikte yersiz-yurtsuzlaşmaya başlamıştır (Tomlinson, 2004:148). Türkiye ise bu süreçte farklı bir ikilem yaşamaktadır: Türkiye bir ulus marka olacaksa, ağırlıklı olarak Batılı kimliği ile mi dünya sahnesinde yer alacaktır, yoksa yerel unsurlarına mı vurgu yapılmalıdır? Bu konu, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar gelmiş olan ve hala tartışılan bir meseledir. Küreselleşmeyle birlikte çok kültürlü ve çok kimlikli olan Türkiye’nin ülke kimliği ve ülke markası konusu artık çok daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır.

Farklı çalışmalarda küreselleşmenin pek çok farklı tanımı yapılmaktadır, fakat genel bir tanım yapmak gerekirse, Giddens küreselleşmeyi şu şekilde açıklar:

“Dünya önemli bakımlardan, artık hemen herkesi etkileyen, gelişen karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin bir sonucu olan tek bir toplumsal sistem haline gelmiştir. Küresel sistem yalnızca, içinde belirli toplumların gelişip değiştiği bir çevre değildir. Ülkeler arasındaki, sınırları aşan toplumsal, politik ve ekonomik bağlar, her bir ülkede yaşayanların kaderini önemli ölçüde etkilemektedir. Dünya toplumunun artan karşılıklı bağımlılığını anlatan genel terim, küreselleşmedir.” (Giddens, 2000:67).

Karşılıklı bağımlılık hali ekonomik bağlantılar söz konusu olduğunda toplumlarda “çok kazanan azınlık ile az kazanan çoğunluk” yaratması bakımından olumsuz bazı sonuçlar verebilirken, kültür ve sanat alanında yerelliklerden beslenmiş yapıtlar ülkelerin zenginliğinin bir aynası olabilmektedir. Küreselleşmenin özünü Batının ekonomik çıkarlarına dayandıran Oran ise küreselleşmenin gelişim sürecini şu şekilde aktarmaktadır:

“Küreselleşmenin özü, Batı’nın altyapısıyla (kapitalizm) ve üstyapısıyla (rasyonalizm, demokrasi, insan hakları, vb.) tüm dünyaya yayılmasıdır. Burada olay kimi büyük ülkelerin planlı-programlı bir genişleme stratejisinden değil, sermayenin temel amacı olan karın maksimizasyonunun (azami hadde çıkarılmasının) itici gücünden kaynaklanmaktadır: Bu da, doğal olarak, pazarın büyütülmesiyle olacaktır. Batı üç tarihsel dalga halinde yayılmıştır. Birinci dalga 1490’lardadır, merkantilizmle taşınmıştır, sömürgecilikle sonuçlanmıştır. İkinci dalga 1890’lardadır, sanayi devriminin olanaklarıyla taşınmıştır, emperyalizmle sonuçlanmıştır. Üçüncü dalga ise 1970’lerde çokuluslu şirketlerin doğması, 1980’lerde iletişim devriminin gelişmesi ve 1990’larda da SSCB’nin çökmesi sonucu Batı’nın rakibinin

kalmaması gibi üç parçalı bir süreçle taşınacak, "Globalleşme" denilen olguyla tanımlanacaktır." (Oran, 2008:41).

Globalleşme ya da diğer bir deyişle küreselleşmenin ilerleyen zamanlarda insanlığa ne gibi faydaları ve zararları olabileceği dünyanın dört bir yanında tartışılan bir konudur. Bu tartışmanın temelinde ise küreselleşmenin eşitlikçi ve adil bir yapıya sahip olmadığı yönünde çeşitli düşünceler yatmaktadır. Öyle ki Bauman bunu "Küreselleşmiş bir dünyada yerel kalmak, toplumsal sefaletin ve alçalmanın bir göstergesidir" şeklinde bir ifade ile anlatmaya çalışmıştır (Bauman, 2006:9). Merkezden çevreye doğru akışkan bir yapıda olan küreselleşme hegemonyası tartışılan bir konudur.

"Modern dışı olarak tanımlanan toplumlar arasındaki farklılıklar tipolojik bir yapı olarak geleneksele indirgenirken, geleneksel modernden çıkarsandığı ve modern tarafından tanımlandığı için özgül var olma koşulları modern üzerinden okunur. Yeni-realizmde Doğu ve Batı olarak kabul edilenin, dünya-sistemi kuramında merkez ve çevre şeklinde formüle edildiği söylenebilir." (Keyman, 2000:230).

Küreselleşme ikili bir dünya yaratmaktadır; küreselleşme yerellikten ayrı düşünülemez. Harvey'in zaman mekân sıkışması olarak adlandırdığı ekonomik değişimle, küreselleşme sonucunda da kazananlar ve kaybedenler olmaktadır (Harvey, 2010:317). Bauman'a göre; "Küreselleştirme ne kadar birleştirirse o kadar bölmektedir; birleştirirken bölmektedir; yerkürenin tek tipliğini teşvik etme nedenleriyle bölme nedenleri özdeştir" (Bauman, 2006:8). Bu değerlendirmeye somut bir örnek vermek gerekirse; Çin Halk Cumhuriyeti'ni "yüzyılın yeni küresel gücü" olarak tanımlanmaktadır ve ucuz iş gücü ile dış yatırımcıların gözdesi haline gelen ülke, refah seviyesi olarak vatandaşlarına "küresel bir güce" yakışır bir şekilde iyi bir hayat sağlayamamaktadır.

Birleşmiş Milletler'in verilerine göre Çin Halk Cumhuriyeti ortalama derecede insani gelişme gösterebilmektedir (http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf, 15.04.2013). Bauman bu durumla bağlantılı olarak küreselleşmenin ikili doğasına değinmiş ve "Bazıları için küreselleşme olarak görülen şey, başkaları için yerelleşme anlamına gelmekte; bazıları için yeni bir özgürlüğün işaretini veren şey, başkalarının üzerine davetsiz ve kötü bir kader gibi çullanmaktadır" demiştir (Bauman, 2006: 8-9). Giddens da Bauman ile aynı düşünceyi paylaşmaktadır: "Küreselleşme bugün, zengin olsun yoksul olsun, bütün ülkelerdeki insanların yaşamlarını etkilemekte, yalnızca küresel sistemleri değil, aynı zamanda gündelik yaşamı da değiştirmektedir. Küreselleşme birleşmiş bir dünya yaratmamıştır. Tam tersine, temel toplumsal ayrımlar ve çatışmaları doğurmuştur." (Giddens, 2000: 68-69).

Küreselleşmeyi ulusal kişilikler üzerindeki etkisi çerçevesinde değerlendirecek olursak, küreselleşmenin ötekileştirme, medeniyetler çatışması, dışlama, sömürgeleştirme, yerellikleri asimile etme, değerleri çözmesi, kültürleri tek tiplendirmesi gibi konularda bazı sonuçlar doğurduğunu görürüz. Hall, bu konuyu şu şekilde açıklamaktadır: "Birbiriyle hala mücadele eden iki küreselleşme biçimi var: Eski, şirketleşmiş, kapalı, gittikçe daha savunmacı olan bir biçim. Bunun milliyetçiliğe ve ulusal kültürel kimliğe geri dönüp, tümüyle erozyona uğramadan etrafına surlar örmesi gerekiyor. Öbür yanda da, küresel post-modernin diğer biçimi var. Farklılıklarla beraber yaşamaya ama bir yandan da onları yenmeye, basturmaya, denetimine almaya ve içine çekmeye çalışıyor" (Hall, 1998:54-55).

"Modernlik salt Batılılık mıdır?" sorusu birçok Batılı olmayan ülkenin kendine sorduğu bir sorudur çünkü modernlik ve Batılılık Avrupa merkezliği elinde şekillenmiş olan kavramlardır. Bu kavramlar, Türkiye'nin hikayesini dünyaya en doğru şekilde anlatma sürecinde, özellikle kültürel diplomasi uygulamalarında, Türkiye'nin en çok karşısına çıkan ve tartışılan kavramlar arasında yer almaktadır; Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren Batılılaşma yolunda birçok adım atmıştır fakat Batılı kimliğe ne kadar sahip olduğu tartışmalı bir konudur. Gülalp' göre; "Türkiye'de Kemalizm, Batılılaşmayı 'evrensel' uygarlığa ulaşma

olarak algılayıp tanımlaması açısından, Üçüncü Dünya milliyetçiliğinin paradigmatik bir modeliydi. Kemalist projenin esası, Batılılaşmayı benimseyerek Batı emperyalizmini alt etme girişimiydi.” (Gülalp,1998:65).

Türkiye'nin hikayesi ile ilgili, batılılaşma bağlamında Robins ise şöyle demektedir:
“Türkler Batılı toplumlar arasında yer almak istedi çünkü Avrupa'nın korkunç durumdaki paryaları haline gelmiş olan toplumların durumuna düşmek istemediler. Türkler belli alanlarda, Batılı ve modern bir toplum haline geldiler. Buna rağmen Avrupalıların gözünde Türkiye Batılı değildi, Avrupa topluluğu içinde yabancı, dışarıdan başkasının işine karışan bir ülke konumundaydı. Zafer Şenocak'ın belirttiği gibi Avrupalı'da, 'Türkler Kur'an okur, operaya gitmez' inancı hâkimdir. Avrupalının gözünde, Türkler, kendine özgü insanlardır” (Robins, 1996:65).

Yine Türkiye ve Türklerin batılılaşma hikayesiyle ilgili Keyder şunları söylemektedir:
“Modernleşirmeci Türkler modernleşmeyi Batılılaşmayla, Avrupa uygarlığında bir yer edinmekle özdeşleştirmişlerdi. Modernlik onların kavrayışında bütünsel bir projeydi; Avrupa'yı modern kılan kültürel boyutların kavrayışında bütünsel bir projeydi; Avrupa'yı modern kılan kültürel boyutların tümünü kucaklayıp içselleştiren bir proje. Onlar sadece akılcılığı, bürokratikleşmeyi ve örgütsel etkinliği artırmakla yetinmiyor, laikliği, bireyin özerkliğini ve kadın-erkek eşitliğini sağlamak için bir toplumsal dönüşüme de ihtiyaç duyuyorlardı. Bu proje, yerel kültüre ancak folklor çerçevesine sığabilecek kadar bir yer tanıyor, modernlik kavramının saflığının “İslami” ya da “Türk” gibi bir niteleyici sıfatla bozulmasını kabul etmiyordu.” (Keyder, 1998:39).

Günümüzde, Türkiye'nin Batılı bir toplum olduğu veya olmadığı konusunda hala bir görüş birliğine varılabilmiş değildir. Batılı olmak ile Batılı değerleri benimsemeye çalışmak elbette ki farklı kavramlardır. Örneğin Hülse'e göre; Türkiye, Avrupa'nın “kültürel ötekisi” olarak görülmektedir (Hülse, 2006:315). Avrupa ülkeleri Türkiye'yi Batılı olarak tanımlamazken, Türkiye'de kimi kesimlerin kendini Batılı olarak tanımlaması da dikkat çekici bir noktadır.

Migdal, Türkiye'deki modernleşme sürecine farklı bir açıdan yaklaşmaktadır; ülkedeki kültürel ve siyasal gücün modernleşme konusundaki geniş çaplı etkisini şu şekilde açıklar:
“Modernleşme projesi hem olgu, hem de kurgu yönü olan bir konudur. Dayandığı olgular, toplumun nasıl örgütlenebileceği hakkında hemfikir olan liderlerin elindeki muazzam kültürel ve siyasal güçte yatar. Bu güç, bilim yuvalarından kentin sokaklarına kadar maddi ve toplumsal dünyayı öğrenmek, ardından egemenliği altına alıp denetlemek demektir. (...) Başka yerlerde olduğu gibi Türkiye'de de liderler eski bir imparatorluğun kalıntılarında bir ulus yaratmak için modernleşmenin silindirini kullanmışlardır.” (Migdal, 1998:230).

Ortaylı ise, Batının medenileştirme projesinin bir diğer yüzüne dikkat çekmektedir; Batının dününe ve bugününe dair şu şekilde bir eleştiri getirir: “Avrupa kıtası aslında tarihteki bazı olayları kapatmak için, dış dünyanın üzerinde ısrarla bir denetçilik görevi üstlenmiştir ve orada “Mission civilatrice” (medenileştirme misyonu) dediğimiz sürece benzeyen bir nevi insan hakları misyonerliğini bunun için yüklenmektedir. Bu kıta, gerçekten çok müttehid bir aile miydi? Hayır” (Ortaylı, 2008:187-188).

TÜRKİYE'NİN ÜLKE KİMLİĞİ ve KÜRESELLEŞME: MODERNLİK ve BATILILIK

Dünya'da kamu diplomasisi, ülkelerin diğer ülkelerle olan iletişiminde ve sonuç olarak etkileşimlerinde çok önemli bir yerdedir. Bu stratejik adım atılırken, “Biz kimiz?” sorusuyla yola çıkılır ve yol boyunca asıl önemli sorunun “Biz kim değiliz?” olduğu fark edilir. Todorov, “The Conquest of America” isimli kitabında “Kendini tanıma, başkasını tanımaya bağlı olarak gelişir” der (Todorov, 2008:254). Bu bağlamda, “kim olmadığımız” konusunda uzlaşmaya varabilirsek, doğru bir başlangıç yapmış oluruz. Hall, bunu; “Tüm dünyayı

dolaşırsın: Senin dışındaki herkesin ne olduğunu öğrendiğinde, sen onların olmadığını demektir. Bu anlamıyla kimlik daima, kendi olumsuzunu sadece olumsuzun dar bakışıyla elde edebilen yapılmış bir temsildir. Kendini inşa edebilmesi için, kimliğin ötekinin iğne deliğinden geçmesi gerekir.” şeklinde ifade etmiştir (Hall, 1998:41). Hall, modernlik ve kimliklerin oluşmasıyla ilgili olarak ise şöyle düşünmektedir:

“Özne anlayışının sürekliliği ve kimliğin durağanlığı konusunda yaşanan altüst oluşlar ve huzursuzluklar, bir sıkıntı olarak modernliğin başlangıç noktasıdır. Bunlar aydınlanma ve ilerleme anlamındaki modernliğin değil, bir sorun olarak modernliğin başlangıcıdır. (...) Modernliği, kendine dönük akıl yürütmenin bir biçimi olarak oluşturan kuramlar ve kavramlaştırmalar gibi, bu kolektif toplumsal kimlikler de modern dünyayı üreten muazzam, uzun erimli tarihsel süreçler tarafından biçimlendirilmiş ve sağlamaştırılmıştır. Bu kimlikler sanayileşme, kapitalizm, kentleşme, dünya piyasasının oluşumu, toplumsal ve cinsiyete dayalı işbölümü, bireysel ve toplumsal yaşamın kamu ve özel şeklindeki büyük ayrımı; ayrıca da ulus devletin egemenliği ve Batılılaşma ile modernlik anlayışı arasındaki özdeşleşme tarafından sahneye konan ve sağlamaştırılan kimliklerdir.” (Hall, 1998:66-67).

16. yüzyıldan itibaren Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti Batılılaşma konusuna çok önem vermiştir. Bu bağlamda, Türkiye dini ve kültürel birlik içinde olduğu Doğudan çok, yüzünü neden Batıya dönmüştür? Bu durumu Oran, şu gerekçelere dayandırmaktadır (Oran, 2008:50-51):

- 1) Tarihsel boyut: Anadolu'nun coğrafi, dinsel, vb. yapısı daha İmparatorluk kurulmadan Türkleri hep Batı'ya yürümeye zorlamış, İslam'ın gaza geleneği de aynı işlevi görmüştür.
- 2) İdeolojik boyut: Türkiye'nin yakın tarihine damgasını en güçlü biçimde vurmuş siyasal kuruluş olan İttihat ve Terakki, milliyetçi ve Batıcıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin de temelde İttihatçılar tarafından kurulmuş olduğu ve esas olarak aynı Batıcılık uygulamasını devam ettirdiği bir gerçektir.
- 3) Toplumsal boyut: Gerek sınıfsal yapısı gerekse seçtiği kalkınma modeli Türkiye'yi Batı'ya doğru götürmüştür.
- 4) Kültürel boyut: Batı'nın kültürel etkisi Türkiye'de büyüktür. Devlet katının yanı sıra Türk insanı da, büyük ölçüde, Doğulu değil Batılı olarak anılmak ister.
- 5) Yukarıda da belirtildiği gibi; statükoculuğu Osmanlı'dan bu yana temel strateji olarak uygulayan, üstelik bir Orta Büyüklükte Devlet (OBD) olarak statükoya büyük önem veren Türkiye için Batıcılık statükoculukla özdeşdir.
- 6) Türkiye temel çizgileri açısından bir az gelişmiş ülkedir. Kemalizm, 1950'lerde gelişen az gelişmiş ülke milliyetçiliğinin 1930'larda ortaya çıkmış ilk örneği, hatta prototipidir. Az gelişmiş ülke milliyetçiliğinde, milliyetçilik ile Batıcılık özdeşdir.

Tüm bu boyutlara rağmen, Batıya yüzünü dönmüş bir ülke olan Türkiye için Batılı sıfatını kullanmak Doğulu tarafını göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, Türkiye'nin Batının ve Doğunun bir sentezi olduğunu ve bunun kültürel diplomasi alanında büyük bir zenginlik olduğunu belirtmekte fayda var. Küreselleşme ile birlikte, Türkiye'nin biricikliğini ön plana çıkartacak olan en önemli unsurlardan biri *kültürel çeşitliliği ve kültürel mirasıdır.*

TÜRKİYE'NİN ÜLKE KİMLİĞİ ve YERELLİK: GELENEKÇİLİK ve BATILI OLMAMAK

Küresellik dendiğinde anlaşılması gereken nedir? Küresel nitelik taşıyan bir kültürün değerine göre farklılığı nedir? Bunun yanıtını yine Hall vermektedir : *“Küresel kitle kültürü Batı merkezlidir ve daima İngilizce konuşur ve kendine özgü türdeşleştirme biçimi vardır. Bu kültür, türdeşleştirici bir kültürel temsil biçimidir, eskiden de olduğu gibi müthiş derecede özümseyicidir. Fakat türdeşleştirme asla kesin olarak tamamlanmamıştır ve tamamlanmak için de çabalamaz. Her yerde İngilizliğin ya da Amerikalılığın küçük mini-versiyonlarını üretmeye kalkışmaz. Farklılıkları özümseyerek daha büyük, her şeyi kapsayan ve aslında Amerikan tarzı bir anlayışı olan çerçevenin içine yerleştirmek istemektedir. Yani, sürekli ve*

daha fazla yoğunlaşan kültür ve diğer sermaye biçimlerinde yer edinmiştir. Ama artık, ancak yerel sermayeler aracılığıyla, diğer siyasal ve ekonomik seçkinlerin yanında ve onlarla işbirliği içinde hüküm sürebileceğini anlamış olan bir sermaye biçimidir. Onları silip atmaya çalışmaz; onların aracılığıyla işler. Bir yandan tüm bu küreselleşme çerçevesinin ayakta durmasını sağlaması gerekir, bir yandan da bu sistemin polisliğini yapmalıdır: Bir tür bağımsızlık oyununu sahneye koymaktadır sanki.” (Hall, 1998: 49).

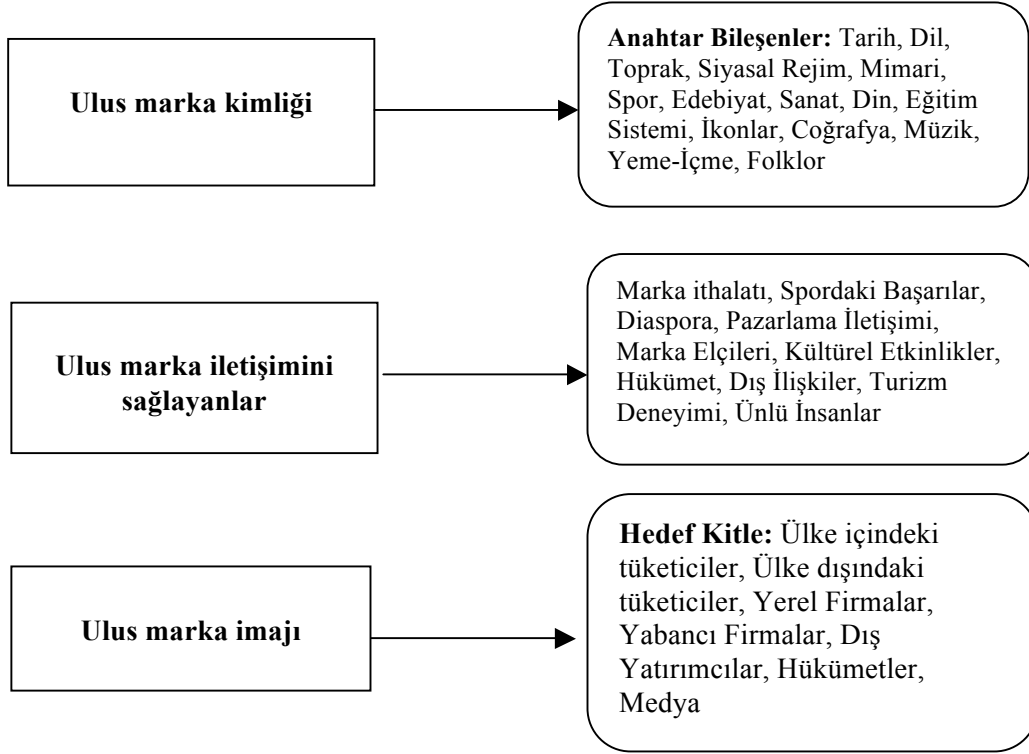
Kamu diplomasisi uygulamalarında ülkenin hangi yönlerinin ön plana çıkartılacağı, yerel kimliğe mi yoksa Batılı kimliğe mi vurgu yapılacağı konusu hassas bir konudur. Türkiye hala bir kimlik bunalımı yaşamaktadır, bu kimlik bunalımı Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında kalmışlığına, Huntington'un kavramıyla “yalnız bir ülke” olmasına bağlanabilir. “*Ne modern ne de modern benlik, karşıtları olan geleneksel ya da Öteki olmadan kendi içlerinde kurulu bir anlama sahip olabilirlerdi. Bunun anlamı, verili bir mekândaki anlamların ve değerlerin değiş tokuşunun dil vasıtasıyla gerçekleştiği ve kültürel pratiklerin aslında farklılık vasıtasıyla gerçekleştiği ve kültürel pratiklerin aslında farklılık vasıtasıyla nesnelere anlamlandıran pratikler olduklarıdır*” şeklinde özetleyen Keyman (Keyman, 2000:225); bu söylemin aynısını Avrupa merkezci tavrıyla Batılılık kavramını üreten Avrupa kültüründe, “Ötekileştirme” adı altında görmekte olduğumuzu söyler: “*Şark ve Garp (Occident) arasındaki epistemolojik ve ontolojik ayırım temelinde şarki Öteki, Avrupa'nın maddi uygarlığının ve kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak kuruldu ve işledi.*” (Keyman, 2000: 222). (...) *Şark Batı'nın materyal medeniyetinin ve kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır... Oryantalizm, bir söylem tarzı olarak destekleyici kurumlar, akademi, imgesel doktrinler, hatta sömürge bürokrasileri ve sömürge üslubuyla bu parçayı kültürel ve hatta ideolojik olarak ifade ve temsil eder (Said'den aktaran Keyman, 2000:248). (...) Ötekilik damgası vurulmuş olan bir çalışma 'nesnesi' – 'özne' ya da 'nesne' olsun farklı olan her şey – fakat temel bir niteliğe sahip olan oluşturucu bir ötekilik... Adet olduğu üzere bu çalışma 'nesnesi' pasif, katılımcı olmayan, 'tarihsel' bir öznellikte yüklü, her şeyin ötesinde eylemsiz, özerk olmayan, kendisi üzerinde egemen olmayan bir (niteliğe sahip olacaktır): Kabul edilebilecek tek Şark, ya da Şarki, ya da yani kendisiyle ilişkisinde kendisi değildir; ötekiler tarafından belirlenir, anlaşılır, tanımlanır – ve eyleme geçirilir” (Anour Abdel-Malek'ten alıntı yapan Keyman, 2000:248).*

Küreselleşmenin yarattığı ikili dünya karşıtlıklar üzerinden okunabilen bir dünyadır. Keyman bunu şöyle açıklar: “*Öteki'nin yaratılmasının uluslar arası toplumun yerleşmesinin ayrılmaz bir parçası olduğu önermesinden üç önemli nokta çıkarılabilir. İlki uluslararası ilişkiler kuramının Batı modernitesine yerleşikliğidir ve Doğu/Batı ve Kuzey/Güney ilişkilerinin temelini bu kuram içerisindeki analizinin Karl Marx da dahil olmak üzere Auguste Comte'dan Max Weber'e kadar sosyolojik söylem tarafından yaratılan modern ve geleneksel, Batı ve Batılı-olmayan, garp ve şark arasındaki bir dizi tali karşıtlık vasıtasıyla yapıldığını gösterir. Bundan dolayı iki paradigmatik konumun, yeni-realizm ve dünya-sistemi kuramının işleyişini belirleyen yeni-faydacı mantık ikili tarih anlayışı şeklinde Gemeinschaft-Gessellschaft sorunsalıyla bağlantılarını da belirler. Belirtildiği gibi, bu tarih anlayışı tipolojik yapılar olarak tali karşıtlıklar yaratarak kültürel farklılığı aynılığa indirgediği için tipolojiktir” (Keyman, 2000:229-230).*

Yerelliğin olumlu taraflarına vurgu yapan Hall, yerellikten kopmuş bir küresellik düşünemeyeceği konusuna şöyle değinmektedir: “*Küreselden söz ettiğim konuşmamın sonunda, Batının bugüne kadar anlattığı en zekice hikayeye mi karşı karşıyayız, yoksa, bu, daha da çelişkili bir fenomen midir diye sormuştum. Şimdi tam tersini soracağım. Yerel olan, yerel istisnalardan mı ibaret; dedikleri gibi, tarihte bir nokta mı sadece? Hiçbir yere uymuyor, hiçbir şey yapmıyor, pek derinlikli de değil. Yeryüzünde sürekli ilerleyen küresel sermayenin her şeyi gören gözü tarafından yenilip yutulmayı, dahil edilmeyi bekliyor. Yoksa kendisi de son derece çelişkili bir durumda mı? Aynı zamanda hareketli, tarihsel olarak dönüşüm içinde, eski ve yeni dillerin tümünde konuşuyor. Modern çağdaş müziğin dillerini düşünün ve hiçbir modern müzik düzenlemesi duymamış olan geleneksel müziklerin nerelerde*

kaldığını bir sorun. Başka müzikleri duymamış hiçbir müzik kaldı mı? Bütün çarpıcı modern müzikler birer geçittir. Modern popüler müziğin estetiği, melezin, geçidin, diasporanın (dağılıp yayılmanın), göçmenliğin estetiğidir.” (Hall, 1998:60).

Kamu diplomasisinde ülkenin değerlerine, kültürüne, kültürel mirasına sahip çıkması gerekmektedir çünkü bir ülkenin diğer ülkelerden farklılaştığı alanlar kendine has olan kültürel özellikleridir. Bu bakımdan aşağıdaki tablo kamu diplomasisinde ülkenin hangi alanlardaki yerel unsurlarına vurgu yapması gerektiğini ön plana çıkarmaktadır.

Kaynak: Bkz., Keith Dinnie (2008), Nation Branding, Great Britain: Elsevier, s.49.

Kamu diplomasisinde kültürel diplomasi uygulamaları çok önemlidir. Kültürel diplomasi bir ulusun ruhunu ortaya koyan unsurdur (Hughes, 2006:10). Bu anlamda, yurtdışındaki insanların hem gönüllerini hem zihinlerini kazanmak gerekmektedir. Türk sanatı, dansı, sineması, müziği ve edebiyatı “kendine yabancılaştırılmadan” tüm dünyaya tanıtılmalıdır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nde en iyi Amerikan kitapları yabancı dillere çevrilip, yurtdışındaki birçok üniversitenin kütüphanesine, çalışma merkezlerine gönderilmektedir. Aynı şekilde, yurtdışına gönderilmek üzere birçok film ve televizyon programı yapımını hükümet tarafından destekleme konusunda da çalışmalar vardır (Hughes, 2006:11). Türkiye’ye dönecek olursak, ülke olarak mesajımız nedir ve bu mesajı ne kadar iyi ulaştırabiliyoruz? Yerel unsurlarımızla ne kadar barışıyoruz? Küreselleştikçe yerelleşmenin tehlikelerinin yanında, yerel unsurlarımıza sahip çıkmanın yollarını hükümet politikaları hangi alanlarda ne kadar destekliyor?

Nye’ye göre; bugünün kamu diplomasisinde *yumuşak güç* kavramı, dünya ile olan diyalogumuzu şekillendirmektedir. Yumuşak gücün üç kaynağı bir ülkenin kültürü, siyasi değerleri ve dış ilişkileridir (Nye, 2004:11). Günümüzde bir ülke kültürüne, değerlerine ve yerel unsurlarına sahip çıktığı kadar, dünyada farklılaşmakta, gönüllerde ve zihinlerde daha kalıcı şekilde yer edinebilmektedir.

SONUÇ

Immanuel Wallerstein; *“Kültür, sosyal bilimler lügatındaki en belirsiz, en tartışmalı sözcüklerden/kavramlardan birisidir. Ne anlama geldiği ya da ne ima ettiği konusunda kayda değer bir anlaşmaya varılmamıştır. Eğer kültür sözcüğünün başına ‘global’ sıfatını koyarsak, bu kafa karışıklığının etkisini aşırı ölçüde artırmış oluruz”* der (Wallerstein, 2013: 182).

Küreselleşen dünyada kültür, yapısal dönüşümlere maruz kalmaktadır. Kültürün yersiz-yurtsuzlaşması (Tomlinson, 2004:148), dünyanın McDonaldslaşması (Ritzer’den alıntı yapan Lechner ve Boli,2006:139), merkezdekilerin çevredekilere kendi dünya görüşlerini aktarması (Gramsci’den aktaran Schudson, 1994:26) küreselleşmenin sonuçlarıdır. Küreselleşme ve yerellik birbirinden ayrılabilen kavramlar değildir. Appadurai bunu şöyle açıklar:

“Küresel kültürün günümüzdeki temel özelliğinin, aynılık ve farklılığın karşılıklı birbirlerinden faydalanma ve böylece Aydınlanmanın ‘muzafferane şekilde evrensel ve esnek bir biçimde tikel olma’ iki uçlu düşüncesini seve seve üstlerine aldıklarını ilan etme yönünde gösterilen müşterek politikalar olduğunu ileri sürmektedir. (...) Küresel kültürel etkileşimler kuramı... bazı bilim adamlarının ‘kaos’ kuramı diye adlandırdıkları kuramın bir tür beşeri uyarlamasına yönelmek zorunda kalacak.” (Appadurai’den alıntı yapan Robertson, 1998:106).

Hall da küresellik ve yerelliğin birbirinden ayrılmaz kavramlar olduğunu düşünmektedir:

“Küresel diye adlandırdığımız şey, sistemli bir biçimde her şeyi devirip geçen, benzerlik yaratan bir şey olmaktan çok, aslında tikellik (particularity) aracılığıyla işleyen; tikel mekânları, tikel etkinlikleri müzakere eden, tikel kimlikleri harekete geçirerek işleyen bir şeydir. Dolayısıyla yerel ve küresel arasında daima bir diyalektik, süregiden bir diyalektik vardır.” (Hall, 1998:88).

Küreselliğin ve yerelliğin bir araya gelmesiyle ortaya karışım, yani melezlik kavramı çıkmıştır. Kültür, yersiz yurtsuzlaşmakta ve dünya melezleşmektedir: *“‘Melez’ (creole) ve ‘yaratma’ (create) arasındaki benzerlikler rastlantısal değildir. Her zamankinden daha kesin bir sezgiyle, melez kültürlerin, insanların etkin bir biçimde kendi sentezlerini oluşturmaya çalışmalarının bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlığın bütün kültürel envanteri göz önüne alındığında, melezleşme biraz kaybetmeyi ama biraz da kazanmayı içerebilir. (...) Çevre kültür, merkezden gelen anlamları ve simgesel biçimleri özümserken ve onları kendisine ait kılmak için önemli oranda dönüştürürken, merkez ve çevre arasındaki kültürel benzerlikleri öyle çoğaltır ki, kültür ithalatının yolunu açmış olur. (...) Devlet, hem merkezin kültürünün büyük çaplı bir ithalatçısı hem de çevrenin hemen hemen otantik geleneklerinin koruyucusudur. Ama bu ikisi arasında hiçbir ayrı gayrı yoktur. Belki de devletin meşruluğunu koruması için melezleşmemiş otantikliğin destekleyicisi olması kaçınılmazdır.”* (Hannerz, 1998:161-163).

Keyman ise, küreselleşmenin doğurduğu ikilikleri şöyle özetlemiştir: *“Modern bir durum olan küreselleşme düşüncesinden iki önemli sonuç çıkar. İlk sonuç, modernite sorununun küresellik sorununa dönüşmesinin, istikrarlı, tutarlı ve birleştirici bir benin üretimi ve yeniden-üretim sürecine içkin bir unsur olan ötekileştirme sürecini oldukça sorunlu kılan kimlik ve farklılık arasında bir kopuş biçimini açığa çıkarmış olmasıdır. Bu anlamda, küreselleşme bir yandan evrensellik iddiasını, diğer yandan farklılığın kimlik içerisinden çözümlenmesine karşı farklı özne konumlarından ve farklı mekânlardan çıkan bir direnişi taşır. İkinci sonuç, David Harvey’nin de açıkça belirttiği gibi, küreselleşme düşüncesi ve somut gösterimlerinin ‘mekânı ve zamanı tecrübe etme’ şeklimizde ‘bir dönüşüme’ neden olmasına rağmen, hala ‘sermaye birikiminin temel kurallarına’ gömülüdür ve bu kurallar tarafından üstten-belirlenir.”* (Keyman, 2000:27).

Türkiye, konumu itibariyle Doğunun Batısı, Batının Doğusudur. Türkiye farklılaşmak ve kendine has özelliklerini yitirmeden, modernliğini geleneksel kodlarıyla yaşayabilir. Çok kimlikli olan ve bu bakımdan kültürel zenginliği ile dünyanın sayılı ülkelerinden olan Türkiye, melezleşen dünyada kendi değerlerine ve kültürel mirasına sahip çıkabildiği ölçüde konumunu sağlamlaştıracak ve bir cazibe merkezi haline gelecektir. Bu bakımdan, modernliğin salt Batılılık üzerinden okunmaması gerekirken, her ülkenin alt yapısal ve kültürel dinamiklerinin farklı olduğu göz önünde bulundurularak, Türkiye'nin de kendi modernlik tanımını yeniden inşa edip, dünyada saygın bir yer edinmesi gerektiği ortadadır.

KAYNAKÇA

- BAUMAN, J. (2006). **Küreselleşme Toplumsal Sonuçları**, Çeviren: Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GIDDENS, A. (2000). **Sosyoloji**, Çevirenler: Hüseyin Özel, Talip Kabadayı, Mine Turhan Kara, Nursen Oral, Işıl Bayar, Hamdi Bravo, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- GÜLALP, H. (1998). **Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, (Editörler: Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- HANNERZ, U., (Der.) (1998). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**, Çeviren: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- HARVEY, D. (2010). **Postmodernliğin Durumu**, Çeviren: Sungur Savran, İstanbul: Metis Yayınları.
- HUGHES, J. (2006). **America's Dialogue with the World**, Editör: Willam P. Kiehl, A.B.D: Public Diplomacy Council.
- HÜLSSE, R. (2006). *"Cool Turkey: Solving the Image Problem to Secure EU Membership"*, *Mediterranean Politics*, Vol. 11, No.3: 309-327.
- KEYDER, Ç. (1998). **Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, (Editörler: Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- KEYMAN, E.F.(2000). **Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek**, İstanbul: Alfa Yayınları.
- KING, A.D. (Der.), HALL, S. (1998). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**, Çeviren: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- LECHNER, F.J., BONI, J. (2006). **World Culture**, UK: Blackwell Publishing.
- MIGDAL, J.S. (1998). **Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik**, (Editörler: Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- NYE, J. (2004). **Soft Power The Means to Success in World Politics**, New York: Public Affairs.
- ORAN, B. (2008). **Türk Dış Politikası, Cilt I**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ORTAYLI, İ. (2007). **Avrupa ve Biz**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ROBERTSON, R. (Der.) (1998). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**, Çeviren: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- ROBINS, K. (Der.) (1996). **Questions of Cultural Identity**, Editörler: Stuart Hall ve Paul du Gay, Great Britain:Sage Publications.
- SCHUDSON, M. (1994). **The Sociology of Culture**, Editör: Diana Crane, UK: Blackwell Publishing.
- TODOROV, T. (1999). **The Conquest of America**, New York: University of Oklahoma Press.
- TOMLINSON, J. (2004). **Küreselleşme ve Kültür**, Çeviren: Arzu Eker, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- WALLERSTEIN, I. (2013). **Bilginin Belirsizlikleri**, Çeviren: Berivan Alataş, İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf, Human Development Report 2009, United Nations Development Programme, 15.04.2013.